

Clarobscur

panorama turístic

Mentre que el Principat de Catalunya consolida un model turístic d'èxit, diversificat i amb molta oferta complementària, l'aposta de sol i platja del País Valencià i de les Illes Balears entra en crisi. Noves i incipients demandes, com Croàcia o Grècia, fan molt de mal a un pilar de la nostra economia.

La tradicional potència turística dels Països Catalans, i de l'estat, les Illes Balears, ja és superada en nombre de turistes pel Principat. Catalunya aposta per un model sensiblement diferent del que funciona a les Illes. Mentrestant, el País Valencià, que ha imitat en gran mesura el sistema estructural illenc, també es veu abocat a la crisi. Tot plegat, davant d'una temporada alta que comença ara i que pot resultar crucial.

Catalunya. Gairebé 12 milions de persones van passar les seves vacances a Catalunya l'any 2003, xifra que representa el 22% del total de turistes que arriben a l'estat espanyol. El Principat supera, així i per segon any consecutiu, tant les Canàries com les Balears, que abans eren les destinacions estrella (10 i 9,5 milions de turistes l'any passat, respectivament). Potser la dada no ho explica tot. Cal complementar-la amb una altra, molt rellevant: Catalunya guanyà l'any passat un 1% de turistes, mentre que les antigues potències receptors n'han perdut, inclòs Balears. La tendència a l'alça al Principat és fruit d'una estructura, d'un model, que funciona molt bé. Just el contrari que els models de les Illes i del País Valencià, que donen mostra preocupant de quedar-se obsolets.

El turista que va a Catalunya és, sobretot, estranger (francès, belga, holandès, britànic i alemany), acompanyat d'un creixent nombre d'espanyols. Busquen, com per tot, la zona litoral, de platges, especialment la Costa Brava i la

Costa Daurada, que són els llocs preferits. Però, al contrari del que passa a Balears i al País Valencià, no solament existeix aquest tipus de vacances. Barcelona, la capital, s'està convertint en una atracció turística continental pels seus valors culturals i arquitectònics, alhora que el turisme d'interior –des del tranquil que va a l'hotel rural fins al que cerca emocions més fortes per la muntanya– va creixent. Es pot dir, doncs, que els valors paisatgístics i culturals –arquitectura, gastronomia, etc.– s'estan venent d'una manera molt més efectiva que no a d'altres indrets. Mentre que el model de sol i platja, que caracteritza les Balears i el País Valencià, comença a tenir importants competidors, el del Principat ha sabut explotar altres elements d'atracció, una aposta que a la vista de les dades es pot entendre que ha estat un èxit.

País Valencià. Turisme i País Valencià és igual a Benidorm, en l'imaginari de qualsevol turista. És el paradigma i el model. El poble de pescadors reconvertit en imant turístic per a milions d'espanyols i estrangers, sobretot britànics i alemanys, de classe mitjana. Exemple d'èxit econòmic d'un sistema turístic sense complexos que apostà per la creixent quantitat de visitants de perfil popular. Com més, millor. En la quantitat hi havia els diners. Poques consideracions més calia fer. El problema és que el model pot haver arribat al punt de saturació.

“El model típic, tradicional, de desenvolupament massiu i extensiu, tipus

La famosa oferta de sol i platja de Benidorm sembla que ha entrat en crisi. Posats a fer turisme de masses, els europeus comencen a optar per ofertes com Croàcia, Grècia o el Carib.

Benidorm, està en crisi”, sentència Oto Luque, director de la Fundació Cavanilles d’Alts Estudis Turístics, de la Universitat de València. Posa un exemple certament irrefutable. El majorista de viatges alemany TUI ha deixat d’operar des d’enguany a la Costa Blanca, costa d’Alacant. Era un servidor d’important quantitat de turistes. El resultat no és difícil d’imaginar: caiguda en picat del turisme alemany cap a la zona. Els hotelers estan espantats. Els senyal d’alarma s’ha encès. La Generalitat intenta reaccionar, juntament amb els hotelers, muntant viatges de promoció turística a Düsseldorf i Munic, per exemple, per mirar de compensar el cop. Al mateix temps, la política més preuada és llançar balons a fora. De fet, les manifestacions últimament habituals són que el país pot estar tranquil perquè hi ha un nivell de visites i entrades econòmiques suficient gràcies al turisme espanyol i britànic. Però resulta que les notícies que arriben de Londres no són tan optimistes, ni prop fer-hi, perquè les previsions apunten a una davallada dels visitants britànics i, a més, a una baixada de la capacitat adquisitiva. “Se’ns ve a sobre un panorama que estarà marcat per una tendència a la baixa en el nombre de turistes acompanyada de la disminució de la despesa per turista”, diu Luque, que

continua explicant el bessó de la qüestió: “Tradicionalment la quantitat suplía la qualitat; venia molta gent, i tot i que cada visitant gastava poc el resultat era que els diners globals que deixaven augmentaven any rere any. Ara en vénen menys i gasten menys. La situació és certament molt preocupant i, de fet, pot fer entrar el sistema en una crisi profunda.”

Per què entra en contradicció el model? Bàsicament per la pèrdua de qualitat de l’oferta. Tota la Costa Blanca està excessivament construïda, hi falta aigua, amb les molèsties que se’n deriven per als turistes, els sorolls per tot arreu resten tranquil·litat a les vacances... les queixes es multipliquen cada any. Al mateix temps, les destinacions competidores, amb la mateixa o millor relació qualitat-preu, com són Grècia o Croàcia, van desenvolupant-se fort ferm. Durant gairebé tota la dècada dels anys noranta del segle passat, la inestabilitat política i, sobretot, les guerres a l’ex-Iugoslàvia, havien avortat aquesta competència, igual com la del Pròxim Orient. Ara, en canvi, una desviació d’una part, sigui aquesta més o menys important, del turisme que tradicionalment visitava Costa Blanca cap a les zones esmentades afecta molt negativament. Perquè la dimensió de l’oferta, molt gran, està pensada per rebre grans quantitats de turistes

a baix preu: per pocs que fallin, se’n ressent tota l’estructura. Com més siguin els que deixin de visitar la Costa Blanca, i l’amenaça en aquest sentit enguany és greu, les conseqüències negatives per a tot el model es multiplicaran. Una part dels efectes ja es poden tocar amb les mans. “El fracàs de Terra Mítica respon a aquest fet. Es tracta d’una infraestructura d’oci pensada per a aprofitar l’arribada de milions de turistes. No hi ha prou turistes, cada any n’hi ha menys, i per tant...”, diu Luque.

Davant d’aquest panorama, el director de la Fundació Cavanilles pensa que la sortida més lògica seria intentar trobar alternatives. És a dir, un nou model. Però la realitat és la contrària: “El pitjor no és que Costa Blanca, el model Benidorm, pugui entrar en crisi, sinó que s’intenta exportar al nord del país un model que ja és obsolet, i aquesta hipoteca pot resultar tremendament nociva per al futur de tot el país.”

L’amenaça afecta la costa nord de Castelló. És la zona que fins ara s’havia mantingut al marge del model desenvolupista del sud. “El que passa és que interessos econòmics i polítics obscurs pretenen importar-hi el mateix model que ara entra en crisi a la Costa Blanca. És el projecte Marina d’Or, que, sense manies, planteja carregar-se importants aiguamolls i platges verges a la zona de la Ribera de Cabanes. És un projecte desastrós per al país.” En aquest moment una jutgessa l’ha paralitzat, però el president de la Diputació, el famós Carlos Fabra, ha anunciat recurs. En l’afer s’hi mesclen moltes coses, entre les quals el vessant polític no és poc important. Fabra té el suport de Francesc Camps, president de la Generalitat Valenciana, en les lluites internes del PP que enfronten el president amb el seu predecessor, Eduardo Zaplana. “Tant Fabra com Camps han iniciat una ferotge ofensiva contra el Govern de Madrid, perquè diuen que l’anul·lació del Pla Hidrològic Nacional deixa sense aigua el país. El que no diuen és que l’aigua es necessita per acompanyar la brutal pressió inversora al nord del país per carregar-se les platges verges i destinar al turisme aquest territori turístic ‘nou’. Això és el nucli d’una qüestió fonamental. Si s’ex-

porta al nord el mateix model que fracassa a la resta el que faran serà senzillament carregar-se tot el país, en un moment en què els nostres emissors turístics tradicionals estan desviant el flux de visitants perquè ja no els agrada el model. És més atractiu i assequible anar a Grècia, Croàcia o, en part i fins i tot, el Carib. Què en queda? El turisme de menys poder adquisitiu, que és el que gasta menys cada vegada.”

Les Illes Balears. La situació turística a les Illes és complicada. Acostumats a ser líders en recepció de turistes, ara les autoritats balears no saben molt bé què fer, ni què dir, per reaccionar davant d'un panorama que amenaça de ser no conjuntural, com es deia fins ara, sinó estructural. És a dir, es veu que la crisi pot ser important i que no hi ha res pensat per afrontar-la. Ho exemplifica perfectament l'actitud del Govern balear, constituït l'1 de juliol de 2003. Com és prou sabut, tant el PP com la cúpula empresarial hotelera establiren una estratègia d'oposició al Pacte de Progrés basant-se en la presumpció que la disminució turística era un problema estrictament balear causat per l'ecotaxa. L'octubre es va eliminar aquest impost. Ara, les dades revelen que la disminució turística no para i ja no existeix l'ecotaxa per carregar-li la culpa. Durant mesos, el Govern ha negat que la situació fos pitjor a la de l'any passat. Al contrari, només fa vint dies el president, Jaume Matas, es congratulava que la tendència –turística i econòmica– hagués canviat”. Al cap de poc més d'una setmana es coneixia que, lluny de canviar, la cosa es va ennegrint encara més. El Govern balear reaccionava anunciant una reunió amb els agents turístics per “tractar la crisi”, que suposadament ja havia deixat de ser un perill. Què està passant?

Titular de *Diario de Mallorca* del passat 28 de maig: “Els empresaris qualifiquen d'horrorós l'inici de la temporada turística.” El vicepresident de la Federació Hotelera de Mallorca explota: “Hem de revisar tot el producte turístic balear, perquè està obsolet.” Les patronals de comerç (PIMECO i AFEDECO) lamenten: “El comerç de les zones turístiques passa per una situació molt delicada.”

El nom de Barcelona, i de la resta de Catalunya, cada vegada guanya més prestigi entre els europeus, seduïts per la seva riquesa arquitectònica, cultural i paisatgística.

L'Associació de Restauradors adverteix: “El maig ha estat penós i les notícies que tenim és que juny serà també dolent.” Per als responsables de les organitzacions de sales de festes no hi ha dubtes: “Hem d'admetre que en aquests moments Mallorca no és moda.” Un representant de les empreses de lloguer de vehicles: “La temporada és pitjor que la de l'any passat, estan arribant menys turistes i amb menys doblers”... La unanimitat és total. En una conversa informal amb aquest setmanari, un empresari hotelier nascut a Lluçmajor (Mallorca), que reconeix la seva militància en el PP, encara és més clar: “Els meus han llevat l'ecotaxa, i està bé que sigui així, però la brutor, la inseguretat, els preus, els renous... això què? Qui fa res?”

L'ocupació mitjana de la planta hotelera balear ha estat durant el mes de maig, segons dades parcials oficials, del 60%, quan normalment a aquestes alçades de temporada el mínim era del 70% i en no poques zones ja s'arribava a més del 80% o, en algunes, es fregava el 90%. La conclusió és òbvia. Estan arribant menys turistes i porten menys diners. I per a ploure sobre banyat, el ja tristament famós “tot inclòs”. És el sistema de contractació de tot –viatge, hotel, menjars, copes, diversió...– en origen. No solament amenaça greument les recaptacions de les caixes de l'oferta complementària –comerços, bars, discoteques, restaurants...–, sinó que és un verí per al futur turístic balear. Ho explicava fa quinze dies l'economista i professor de la Universitat de les Illes

Balears (UIB), Eugeni Aguiló, durant les Primeres Jornades d'Economia del Turisme, organitzades per la UIB: "És una presa de pèl, perquè això no és el Carib, el turista se sent enganyat perquè l'hotel no té, en general, prou espais propis per oferir-li i el turista acaba per gastar a fora. Al final es crearà frustració. A mig termini el 'tot inclòs' fracassarà." El problema és que a hores d'ara, diu el mateix Aguiló, ja representa entre un 10% i el 15% ("una burrada") de tota l'oferta. Si aquest percentatge de turistes es "frustra" i una part decideix no tornar a les Balears, el resultat sobre l'actual situació, que ja és dolent, pot ser nefast, ja que el valor del retorn -repetició de vacances a Balears del mateix turista- és fonamental per al sistema illenc: un 70% repeteix actualment. Tot això, a banda de la imatge tan negativa que dona per a una destinació que com la balear es presentava amb segell de qualitat. Ho advertia en les esmentades Jornades la catedràtica d'Economia Aplicada Na-

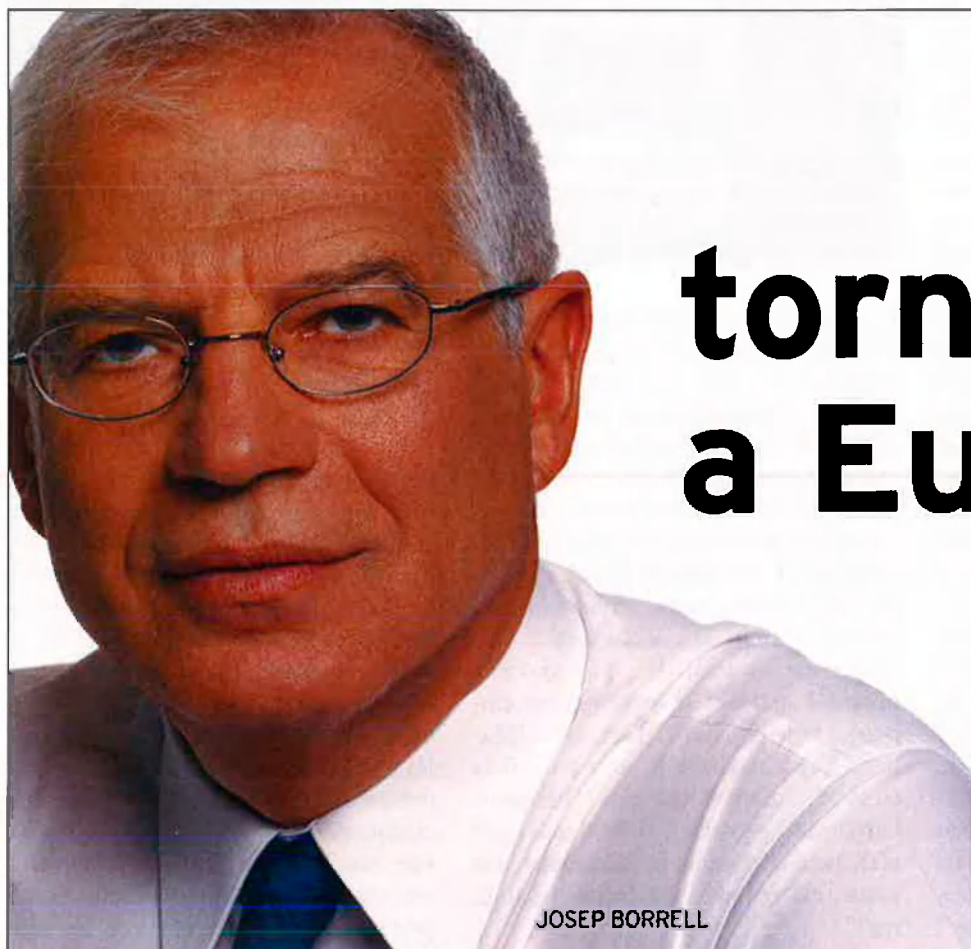

Un 70% dels turistes que arriben a les Illes Balears repeteixen destinació.

tividad Juaneda: "Si no s'aplica una política de renovació, correm el perill d'entrar en declivi."

Fa dues setmanes, com s'ha referit abans, el Govern balear va anunciar que reuniria els agents turístics per estudiar la situació de "crisi" actual. És la primera vegada que es reconeix que les coses no rullen com haurien d'anar. Les proves pesen massa. Tot i això, el conseller de Turisme, Joan Flaquer, continua insistint a llançar les culpes a l'herència del Pacte de Progrés i de l'ecotaxa. Però, aleshores, com s'explica que el mateix model, el valencià de Benidorm i Costa Blanca, on la Generalitat del PP no ha imposat l'ecotaxa, manifesti símptomes de crisi molt semblats i, pel contrari, a Catalunya, on tampoc ni hi ha hagut ecotaxa però la Generalitat sempre ha impulsat un model turístic diferent, les coses van molt bé, tant que ja rep més turistes que les Illes? La resposta real tothom la coneix: el balear és un model obsolet. La resposta oficial continua on sempre: en el vent.

Miquel Payeras

JOSEP BORRELL

CAT ♥ €

tornem a Europa

PSC

